

Børnepsykiatrisk undersøgelse i samkvemsretssag

FOB nr. 80.164

Fundet, at det var urigtigt, at sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet undlod at vejlede en læge om, at der i forbindelse med afgivelse af en (børnepsykiatrisk) lægeerklæring (til brug for en samkvemsretssag) var anvendt en uheldig fremgangsmåde ved ikke at inddrage begge ægtefæller og begge børn i undersøgelsen.

(J. nr. 1979-537-43).

I anledning af en klage fra M over en afgørelse af 14. juli 1979 fra indenrigsministeriet, hvorved ministeriet tiltrådte sundhedsstyrelsens afgørelse af 28. februar 1979 vedrørende M's klage over indholdet af 2 lægeerklæringer, der var indgået i grundlaget for afgørelsen af en samkvemsretssag, afgav jeg den 5. november 1980 følgende redegørelse:

»I. Klagen...

I skrivelse af 9. august 1979 klagede (M) til mig over indenrigsministeriets afgørelse af 14. juli 1979, hvorved ministeriet tiltrådte sundhedsstyrelsens afgørelse af 28. februar 1979 vedrørende hans klage over indholdet af 2 lægeerklæringer fra henholdsvis overlæge (A) og overlæge (B), der var indgået i grundlaget for afgørelsen i en sag om (M's) ret til samkvem med sine 2 børn. Sundhedsstyrelsen havde ikke fundet, at der ved udtalelserne i lægeerklæringerne var sket nogen overtrædelse af de regler, der gælder for afgivelse af lægeerklæringer.

...

II. Sagsfremstilling.

Klagesagen har udgangspunkt i (M's) separationssag fra 1972.

Ved dom af 11. februar 1972, der blev afsagt af retten i Rødding, blev (M) separeret fra sin hustru (H), og det blev bestemt, at forældremyndigheden over deres 2 børn (X) og (Y), der er født i henholdsvis 1965 og 1966, skulle tilfalde (H).

Den 6. april 1972 henvendte (M) sig til politistationen i Toftlund og anmodede om, at han fik fastsat samkvemsret med sine 2 børn.

Den 15. april 1972 udtalte (M's) tidligere hustru, (H), over for politiet, at hun ville modsætte sig, at (M) fik samkvemsret med børnene.

Sagen blev af politiet sendt til børne- og ungdomsværnet i Nr. Rangstrup kommune, Toftlund, som ved påtegning af 15. maj 1972 anbefalede, at (M) fik samkvemsret med børnene.

Ved Viborg amts resolution af 1. juni 1972 blev (M) tillagt ret til samkvem med børnene på nærmere angivne tidspunkter.

Den 6. juni 1972 rettede (H) henvendelse til amtet og anmodede om, at samkvemsretten måtte blive ophævet, idet hun gjorde gældende, at samkvemsrettens gennemførelse ville være i strid med børnenes, specielt (X's), tarv. (X's) læge anbefalede i en erklæring af 6. juni 1972, at den fastsatte samkvemsret blev taget op til revision, og at gennemførelsen af samkvemsretten blev udskudt, til der forelå en psykiatrisk undersøgelse af (X).

Ved resolution af 6. juni 1972 bestemte Viborg amt, at (M's) samkvemsret med (X) og (Y) skulle suspenderes; amtet ville vende tilbage til spørgsmålet om samkvemsret, når den psykiatriske undersøgelse var foretaget.

Af den ovennævnte lægeerklæring af 6. juni 1972 fremgik det, at lægen »har kendt (H) fra den 15. november 1971, da hun konsulterede mig første gang efter at være separeret fra sin mand ...« Den 26. maj 1972 konsulterede hun lægen på ny, da hun var generet af kvalme, væggtab og psykolabilitet. Da hun modtog meddelelsen om, at faderen - ved amtets afgørelse af 1. juni 1972 - havde fået tillagt samkvemsret, »brød det hele sammen«, og lægen udtalte i forbindelse hermed følgende i erklæringen: »Af hensyn til såvel hende som drengene, specielt (X), vil jeg med mit kendskab til hendes forhold kraftigt understrege det ønskelige i, at samkvemsforholdene tages op til revision, og at samkvemmet med faderen udskydes, til (X) er undersøgt af psykiater, idet jeg frygter, at (X) kan lide ubodelig skade, hvis der på nuværende stadium kommer utrygge forhold ind i hans tilværelse. Han har afgjort rettet sig kende­ligt det sidste halve år.«

Ved skrivelse af 12. juni 1972 klagede (M) til justitsministeriet over amtets afgørelse af 6. juni 1972.

Justitsministeriet indhentede en udtalelse af 26. juni 1972 fra Viborg amt, som meddelte, at amtet forventede at få en børnepsykiatrisk erklæring fra »herværende psykiatriske afdeling« inden for 6 måneder.

I skrivelse af 10. juli 1972 til amtet anmodede (M) amtet foranledige, »at den læge, som skal foretage den psykiatriske undersøgelse af min søn (X), også må få lejlighed til at tale med mig, da jeg mener, at dette må have en afgørende betydning for forståelsen af hele (X's) situation«.

I skrivelse af 20. juli 1972 til (X's) læge orienterede amtet om (M's) ønske om at blive indkaldt til en samtale med den psykiater, der skulle undersøge (X), idet amtet anmodede lægen om at ville lade faderens således udtrykte ønske »gå videre til rette vedkommende«.

(M) fik samtidig en notice af denne skrivelse.

Den 4. august 1972 anmodede justitsministeriet politimesteren i Viborg om at indhente en udtalelse fra (H) i anledning af faderens klage af 12. juni 1972 til ministeriet.

Den 9. august 1972 meddelte (H), at hun fortsat var af den opfattelse, at (M's) ønske om samkvemsret ikke var begrundet i hans interesse for børnene, men derimod i hans ønske om at genere hende mest muligt. Hun gav samtidig udtryk for, at (X's) psykiske tilstand overvejende skyldtes påvirkning fra (M's) side i ægteskabsperioden.

Ved skrivelse af 9. august 1972 meddelte amtet (M), at (X) ville blive undersøgt af speciallæge i psykiatri, overlæge (A), og at undersøgelsen ikke ville omfatte samtaler med (M). Såfremt han måtte ønske en samtale med overlægen om samkvemsretten med (X), henviste amtet ham til selv at rette henvendelse til overlægen, og amtet henledte samtidig hans opmærksomhed på, at han selv måtte afholde udgiften ved konsultationen.

(X's) læge og (A) blev underrettet om denne skrivelse.

I skrivelse af 28. august 1972 til amtet meddelte justitsministeriet - i anledning af (M's) klage af 12. juni 1972 - at ministeriet fandt det rettest, at amtets afgørelse af 6. juni 1972 (om samkvemsrettens suspension) blev ophævet, således at samkvemsretten blev udøvet i overensstemmelse med amtets resolution af 1. juni 1972, indtil andet måtte blive bestemt af amtet på grundlag af en afsluttet børnepsykiatrisk undersøgelse.

Den 4. september 1972 fik (M) meddelelse om justitsministeriets afgørelse.

Den 7. september 1972 modtog amtet en erklæring af 11. juli 1972 fra overlæge (A) (på grund af en fejltagelse modtog amtet ikke erklæringen på et tidligere tidspunkt efter dens udfærdigelse). Erklæringen var afgivet på grundlag af en undersøgelse af 8. juni 1972 af (X) og i forbindelse hermed en samtale med (H). Af erklæringen fremgik bl. a. følgende:

»Hendes ægteskab var de sidste 4 år tiltagende disharmonisk, dels fordi ægtefællen, der er selvstændig malermester, ikke havde sans for penge eller kunne overse sin forretning, regnskabet magtede han heller ikke altid, og der var vrøvl med momsrefusionen m. v., men hertil kom så, at han viste sig at være i stigende grad sindsuligevægtig, og der var på et vist tidspunkt tale om, at han skulle indlægges på Statshospitalet i Augustenborg, men det ville han ikke.

Han drak en del, og han var meget ondskabsfuld, når han kom hjem, skældte ud, slog, og slog af og til også vor pt. i børnenes påhør, og navnlig den store dreng har desværre flere gange været vidne til, hvordan hans moder blev maltrakteret.

Marts 1971 kulminerede situationen, hun flyttede faktisk hjemmefra med børnene, hun blev kort efter separeret, tog i en længere periode ophold hos en broder på Fyn, og kom så i september 1971 her til Viborg, hvor hun fik en ganske udmærket lejlighed med 2 værelser og 2 kamre. Hun fik i øvrigt fabriksarbejde her, og hun arbejder på fabrik fra 7 til 16 de første 5 dage i ugen. Begge børnene har været i børnehaven, den store skal nu til august begynde skolen, og hun har fundet dagpleje til ham formedelst 2 kr. 50 øre i timen i den tid, hun ikke er hjemme.

Hun fortæller i øvrigt, at hun er i kontakt med revalideringen, og at hun nu håber på at få en uddannelse som omsorgsassistent, for hun vil så gerne have noget med andre mennesker at gøre.

Om den fraseparerede ægtefælle oplyser hun i øvrigt følgende:

Han er nr. 13 af 13 søskende. Han har flere søskende, der drikker, og er mere eller mindre sindsuligevægtige. En nevø er narkoman.

Som anført var der tale om indlæggelse af ægtefællen på Statshospitalet i Augustenborg, fordi han havde perioder, hvor han var udtalt dysforisk, og samtidig mere fordrukken end ellers.

Pt. lægger ikke skjul på, at der er faldet betydelig ro over hende, og også over børnene, navnlig den store dreng (X), efter at de er flyttet herop på disse kanter.

Hun beretter om, at børnenes fader kun har sendt et julekort, hvoraf hun måtte lade være med at læse flere linier op, fordi der stod så mange ukvemsord og trusler deri.

Hun fremfører uden dramatik, at den fraseparerede ægtefælle flere gange har truet hende, det være sig både i fuld og ædru tilstand med, at han nok skulle få ram på både hende og børnene, det skulle han nok sørge for, og pt. har opfattet det på den måde, at det faktisk har drejet sig om trusler på livet.«

På baggrund af samtalen med moderen og (X) konkluderede overlægen følgende:

»Drengen (X), der nu er 7 år, synes at være opvokset i et overordentligt belastende miljø med en øjensynlig karakterinsufficient, stemningslabil og noget fortrukken fader, samt en noget psykoinfantil moder.

Han har, så vidt jeg kan få opsporet, gennemlevet en masse frustrerende optrin imellem faderen og moderen, og det har sat varige spor i hans bevidsthed.

Han må betragtes som værende i lettere grad adfærdsforstyrret på grund af det ovennævnte, og jeg må på det bestemteste fraråde, at faderen får tildelt samkvemsret med børnene.

Det ville kun medføre udtalte angstneurotiske reaktioner hos drengen medførende måske varig skade igennem mange år.

Drengens moder fandt jeg ret så sympatisk, men en lille smule psykoinfantil. Hun var i øvrigt en hjertevarm personlighed, der prøvede at skabe rolige, trygge forhold for sine 2 drenge.«

Efter modtagelsen af denne erklæring fandt amtet det nødvendigt at hindre, at faderen fik samkvem som fastsat den 9. september 1972, og amtet meddelte derfor (M) i skrivelse af 7. september 1972 - det vil sige den dag, erklæringen var modtaget - at amtet på baggrund af den psykiatriske undersøgelse, der havde været foretaget af (X), ophævede den fastsatte ret for (M) til samkvem med såvel (X) som (Y).

(H) havde på dette tidspunkt henvendt sig til børne- og ungdomsværnet i Viborg kommune med anmodning om, at en repræsentant for børne- og ungdomsværnet ville være til stede ved udleveringen af (X) (den 9. september 1972).

Den 8. september 1972 meddelte børne- og ungdomsværnet i Viborg amtet, at børne- og ungdomsværnet i Toftlund telefonisk havde meddelt, at der ikke »i mandens forhold« fandtes noget, der talte imod samkvemsrettens gennemførelse.

Den 11. september 1972 modtog justitsministeriet en klage fra (M) over amtets ovennævnte afgørelse af 7. september 1972. (M) anførte bl. a. følgende:

»Amtets nægtelse begrundes med en psykiatrisk undersøgelse af børnene.

Såfremt børnene har pådraget sig psykiske lidelser, kan det ikke være min skyld, da jeg ikke har set mine egne børn i godt halvandet år. Da jeg sidst var sammen med dem, fejlede de ikke noget.«

(M) tilføjede, at han - såfremt justitsministeriet måtte mene, at børnene ikke havde godt af til stadighed at »veksle ophold« imellem deres fader og moder - ønskede spørgsmålet om forældremyndighedens overdragelse til sig taget op til overvejelse. Han tilføjede, at han ikke var bekendt med den psykiatriske erklæring vedrørende børnene.

Den 12. september 1972 blev (M) mundtligt af amtet oplyst om indholdet af overlæge (A's) erklæring, for så vidt angik referatet af samtalen med (X) samt konklusionen. Amtet lovede at sende ham en fotokopi af erklæringen, hvilket skete med amtets skrivelse af 18. september 1972.

I anledning af (M's) klage, som justitsministeriet havde modtaget den 11. september 1972, anmodede justitsministeriet amtet om en udtalelse, som ministeriet modtog med amtets skrivelse af 27. september 1972.

I en skrivelse af 9. oktober 1972 til Viborg amt imødegik (M's) advokat speciallægeerklæringens oplysninger om, »at flere af (M's) søskende drikker og er mere eller mindre sindsuligevægtige. En nevø er narkoman«. Endvidere protesteredes mod udtalelserne »om hans økonomiske forhold samt om, at han skulle have sendt julekort med ukvemsord. Han mener bestemt ikke, at han har opført sig på en måde, der gav hans hustru anledning til at føle sig truet på livet«. Advokaten tilføjede, at (M) ville forsøge at forklare sin stilling under en samtale med overlæge (A) den 14. oktober 1972.

Den 12. oktober 1972 anmodede justitsministeriet retslægerådet om en udtalelse om, hvorvidt de foreliggende oplysninger efter retslægerådets opfattelse gjorde det betænkeligt, at (M) fik samkvemsret med børnene.

I skrivelse af 21. oktober 1972 rettede (M) på ny henvendelse til justitsministeriet. På baggrund af sin samtale med overlæge (A) gav han udtryk for, at han anså det for rigtigst, at der blev foretaget en undersøgelse af en anden psykiater, såfremt hans klage ikke allerede nu kunne føre til en ændring af amtets afgørelse.

(M) vedlagde fotokopi af en erklæring af 25. september 1972 fra formanden for det sociale udvalg i Nr. Ravnstrup kommune af følgende indhold:

»Ud fra mit kendskab til (M) og hans drenge, (X) og (Y), forstår jeg ikke, at der skulle være noget til hindring for samkvemsrettens udøvelse. (M) nærer stor kærlighed til sine drenge og savner dem meget, og ud fra mange samtaler med ham, kan jeg kun bedømme ham som stilfærdig og godmodig; jeg kender børnene fra ... børnehaven og har set, at de også var glade for deres fader.

Samtidig undrer det mig, at en læge kan fraråde samkvemsretten uden at have talt med børnenes fader, og uden at have kendskab til denne. Kunne det ikke tænkes, at (X's) vanskeligheder netop skyldes savnet af faderen.«

Desuden vedlagde (M) en erklæring af 27. september 1972 fra ... børnehaven af følgende indhold:

»(M) har med mellemrum bragt og hentet sine børn i børnehaven.

Vi i børnehaven har aldrig observeret noget dårligt forhold mellem drengene og deres fader (M). Det var vort indtryk her i børnehaven, at (M) altid gav sig god tid til sine drenge (Y) og (X). Han hjalp dem på en rolig måde i og af tøjet, selv tidligt om morgenen gav (M) sig tid til at rede drengenes hår, inden han forlod børnehaven.«

I skrivelse af 2. november 1972 til justitsministeriet gav retslægerådet udtryk for, at de foreliggende lægelige oplysninger fandtes utilstrækkelige af følgende grunde:

»... idet hverken faderen eller det yngste barn har været inddraget i den psykiatriske undersøgelse, som den 11. juli 1972 er foretaget af overlæge (A). Rådet skal derfor foreslå, at der foretages supplerende psykiatrisk eller børnepsykiatrisk undersøgelse, som i hvert fald bør omfatte faderen.«

Med skrivelse af 15. november 1972 sendte overlæge (A) justitsministeriet en kopi af en erklæring af 16. oktober 1972 til (M's) læge, udfærdiget efter en undersøgelse af (M) den 14. oktober 1972. I erklæringens indledning anførtes følgende:

»I starten af konsultationen var han noget oprevet, han duftede i øvrigt svagt af øl, men efterhånden faldt han til ro.

Det var helt tydeligt, at han egentlig kun kom for at retfærdiggøre sig selv, fordi han følte sig overordentligt dårligt behandlet af de udtalelser, hustruen var

kommet med om ham til mig, da hun og sønnen (X) var hos mig i konsultation den 8. juli 1972.

Han benægtede på det bestemteste, at der i hans familie skulle være nogen familiemedlemmer, der var sindsuligevægtige, og han kendte ikke noget til, at nogen nevø skulle være narkoman.

Han benægtede også at være nr. 13 af 13 søskende, men længere henne i samtalen kom det frem, at de virkelig var 13 søskende, men kun 11 lever, og at han således stadigvæk er nr. 13 af 13.

Af legemlige sygdomme mener han selv, at han kun har gennemgået en blindtarmsbetændelsesoperation som 20-årig.

Han benægter nogensinde at have haft kramper, besvimelser, hjernerystelse, hyp.

tilbøjelighed eller kendt neuro-infektion.

...

Obj. psykisk: Bevidsthedsklar, samlet, orienteret og måske også normalt begavet, men som anført i starten en del affektbetonet, sidenhen mere rolig. Han er meget stejl og rigid i sin tankegang, han lægger ikke skjul på, at han vil blive ved med at kæmpe for sin sag, så kan han vinde, og at han nu påtænker at anke sagen til justitsministeriet.

Han frembyder ikke noget psykotisk. Han virker sthenisk, selvhævdende.«

Erklæringen konkluderede følgende:

»*Konkl.:* Mit umiddelbare indtryk af (M) blev det, at han er en sthenisk, selvhævdende personlighed, at han nok har et ikke ringe temperament at slås med, og at han øjensynlig næsten går og tror om konen, at hun byder sig til til hvem som helst, ja, selv til hendes nuværende læge.

Denne tankegang er nærmest en tankegang, der minder om den, man finder hos patienter, der har begyndende jalousiforrykthed, men jeg ved ikke, om det er rigtigt.

Jeg ved heller ikke, om alle hans oplysninger om sig selv var rigtige, for han kom jo kun for at gøre et så godt indtryk som muligt på mig om sig selv.

Gang på gang spurgte jeg ham om, hvorfor børnene var tilkendt hustruen, men det fik jeg aldrig svar på.

En ting er helt sikkert, at denne mand synes at være ved at gå ud i en kværlatorisk tilstand, hvor han stadig vil forfølge sagen på alle leder og kanter, og at den nok ikke alene kommer til justitsministeriet, men måske senere hen også til ombudsmanden, og hvad ved jeg.«

Ved skrivelse af 11. december 1972 anmodede justitsministeriet retslægerådet om en fornyet udtalelse under henvisning til overlæge (A's) erklæring af 16. oktober 1972 vedrørende (M).

Med skrivelse af 19. december 1972 til justitsministeriet anmodede (M's) advokat om, at der måtte blive foretaget en ny psykiatrisk undersøgelse af begge forældrene hos en anden psykiater end (A) under henvisning til, at indholdet af hans erklæring var yderst subjektivt. Dertil kom det forhold, at (M's) forhåndsindstilling til overlægen havde været negativ på grund af indholdet af overlægens oprindelige erklæring om ham, der var baseret på samtaler med hans tidligere hustru og søn.

Den 19. januar 1973 afgav retslægerådet følgende udtalelse til justitsministeriet:

»... at man ud fra de nu foreliggende psykiatriske undersøgelser af moderen, den ældste dreng og faderen samt de øvrige oplysninger, der foreligger i sagen, må anse det for særlig vigtigt, at børnene efter at have oplevet adskillige års disharmonisk ægteskab med dramatiske episoder kan fortsætte at leve under de rolige opvækstvilkår, som de i det sidste godt 1½ år har haft i moderens hjem. Da man må skønne, at der er en betydelig risiko for uro i forbindelse med samkvem med faderen, er det rådets opfattelse, at en ophævelse af samkvemsretten i hvert fald i et par år bedst tjener børnenes tarv.

Skulle myndighederne imidlertid beslutte sig for at imødekomme advokat (C's) af 19. december 1972 fremsatte forslag om en ny psykiatrisk undersøgelse, bør dette ske i form af en børnepsykiatrisk undersøgelse af begge børn og af begge forældre i forbindelse hermed, uanset den ventetid der måtte være forbundet med en sådan undersøgelse. Alene ved en sådan undersøgelse kan forventes opnået sådant yderligere materiale, at en anden ordning end den nuværende overhovedet bør komme på tale.«

I skrivelse af 22. februar 1973 meddelte justitsministeriet parterne og amtet - under henvisning til retslægerådets erklæring - at ministeriet fandt det rimeligt, at (M's) ønske om foretagelse af en børnepsykiatrisk undersøgelse blev imødekommet.

I skrivelse af 1. marts 1973 anmodede Viborg amt lægerne ved børnepsykiatrisk afdeling, statshospitalet i Viborg, om at iværksætte en børnepsykiatrisk undersøgelse i overensstemmelse med retslægerådets forslag.

Den 22. september 1973 afgav overlæge (B) en erklæring i samkvemsretssagen vedrørende begge børn og begge forældre. Om faderen anførte (B) bl. a. følgende:

»Er opvokset som nr. 11 af 13 søskende, hvoraf de to yngste er døde indenfor de første 2-3 leveår af bronchitis, mener at være opvokset i godt barn-domshjem, hvor børnene tog sig af hinanden, angiver, at der var aldrig problemer der, de fik aldrig klø, de har aldrig manglet noget, har altid haft det godt.

...

Indtryk af faderen: Knap middelhøj, mellemlønt, pænt klædt og soigneret mand, virker almindelig begavet, gør indtryk af at være temmelig primitiv, og også af at kunne have været ret så grov over for ægtefællen, som han også efter egen beskrivelse ikke har været nogen særlig støtte for, selv om det er vanskeligt at udtale sig om pålideligheden af hans udsagn, får man via andre oplysninger indtryk af, at visse af hans udtalelser er fordrejede og ikke i overensstemmelse med virkeligheden, og endelig får man ikke fornemmelsen af, at det i denne sag drejer sig om børnenes tarv, han fastholder stædigt, at børnene savner deres far, og vil ikke anerkende rigtigheden af et undersøgelsesresultat, der går ham imod, er i givet fald fuldt og fast overbevist om, at skulle dette ske, er det på grund af massiv påvirkning fra moderens side.«

Af overlægens konklusion fremgik følgende:

»Efter alt at dømme er faderen arbejdsmæssigt blevet stabiliseret, ligesom spiritusproblemet er svundet, selv om han givet stadig har et vist dagligt forbrug. han fremtræder imidlertid som en ret primitiv og egocentrisk mand uden evne til indføling i andres situation, specielt ikke i børnenes, og har hvad angår børnenes tarv en helt fasttømret, forudfattet mening om, hvad der tjener dem bedst, og nægter på forhånd at anerkende muligheden af, at børnene ikke skulle savne ham. Hans ønske om samkvem synes dikteret af hans egne ønsker uden hensyn til hvilke problemer og vanskeligheder, det måtte give for

børnene at gennemføre samkvemsretten på tværs af deres eventuelle ønsker.«

Ved skrivelse af 5. oktober 1973 sendte Viborg amt (M) overlæge (B's) erklæring til orientering.

Den 18. oktober 1973 sendte amtet justitsministeriet overlæge (B's) erklæring, samtidig med at amtet gav udtryk for, at amtet efter indholdet af speciallægeerklæringen fortsat ville finde det betænkeligt at tillægge (M) ret til samkvem med børnene.

Ved skrivelse af 25. oktober 1973 anmodede justitsministeriet retslægerådet om en fornyet udtalelse.

I skrivelse af 19. november 1973 til justitsministeriet henviste rådet til sin udtalelse af 19. januar 1973, hvori rådet anså det for rettest, at der skete en foreløbig ophævelse af (M's) samkvemsret med børnene. Rådet tilføjede:

»... Den nu foreliggende erklæring af 22. september 1973, der omfatter såvel begge forældre som begge børn har øget retslægerådets betænkelighed. Moderen betegnes som efterhånden stabiliseret efter ægteskabets krise, rolig og afbalanceret, tolerant over for børnene. Faderen, der skal have indskrænket sit spiritusforbrug efter et tidligere misbrug, er noget egocentrisk og primitiv med et kategorisk syn på børnenes opdragelse.

Børnene er ret naturlige, men røber dog en vis angsttilbøjelighed, der synes at have en sammenhæng med faderens aggressive form. Det fremgår helt klart af undersøgelsen, at børnene føler sig knyttede til moderen og er trygge hos hende, medens de ikke ønsker forbindelse med faderen.

Under disse omstændigheder må rådet finde, at det vil være i børnenes tarv, at faderens samkvemsret ophæves.«

Den 26. november anmodede (M) justitsministeriet om at blive gjort bekendt med sagens akter og få lejlighed til, før der blev truffet en afgørelse, at fremsætte sine bemærkninger til sagen til politirapport.

Den 27. november 1973 sendte justitsministeriet sagens akter til politimesteren i Haderslev.

Den 7. december 1973 afgav (M) en udtalelse til politirapport efter at have gennemlæst sagens akter. Han gav udtryk for, at overlæge (B) i sin erklæring havde dækket over erklæringen fra overlæge (A), og han gav ifølge rapport endvidere udtryk for følgende:

»Afhørte kan ikke på nogen måde forstå, hvorfor der udelukkende kun tages hensyn til psykiaterens mening og ikke til attesterne fra ... børnehaven og socialudvalgsformand ...s erklæring, der begge går ind for, at der kan gives ham samkvemsret. Yderligere har flere kendte ærværdige borgere lovet at stå ham bi. Han mener dermed, at der bør tages hensyn til udtalelser fra mennesker, der kender ham og hans personlige forhold og har kendt dem gennem mange år.

Han kan heller ikke forstå, hvorfor der skal tages hensyn til, at der skrives i attesten fra psykiateren, at afhørte ved læge (D) skulle have været indlagt på Augustenborg. Det har der heller aldrig været talt om. Der skrives også, at han har en nevø, der er narkoman, hvilket han ikke har nogen kendskab til, og skulle det være tilfældet, kan han ikke indse, at det har noget med sagen at gøre. Han har heller aldrig slået eller været hård over for sine børn. Det er kun noget hustruen siger.

Hun har også sagt, at han aldrig har sendt så meget som en pakke til børnene eller hilsner, men kun trusler. Han har fotokopi (forevist) på, at han har sendt

pakke til børnene, men at hustruen har nægtet modtagelse. Skulle han have sendt trusler til hende eller børnene, må hun jo kunne fremlægge disse forsendelser, men det kan hun ikke, da han aldrig har sendt sådanne.«

Politiet indhentede herefter en udtalelse fra læge (D), ..., som oplyste til rapport, at det aldrig havde været på tale, at (M) skulle indlægges i Augustenborg. Lægen udtalte i øvrigt følgende (citat fra politirapporten):

»... Lægen har under sagen været ringet op af anførte psykiater, hvem han havde givet oplysning om, at (M) en overgang havde drukket en del. Dette skete imidlertid ikke mere, idet (M) nu lever et stille og ordentlig liv. Hertil havde psykiateren udtalt, at det nu var for sent, idet der nu var gået så lang tid, og at han havde den opfattelse, at børnene var bange for Deres fader.

I øvrigt mente lægen ikke (M) alene har skylden for samlivets ophør, idet han mener hustruen ikke har været et hak bedre end afhørte, og han mener, at faderen under de nuværende forhold, skulle være ligeså berettiget til at have børnene, som hustruen, idet han nu lever normale og ordentlige forhold«.

Af samme politirapport fremgår følgende:

»Ved henvendelse til læge (E), ..., er det oplyst, at han for år tilbage var læge for afhørte. Det var før skilsmissem, hustruen havde da foreslået lægen at indlægge afhørte. Han talte da også med afhørte om det, men det blev aldrig til noget. Lægen kender ikke nu meget til afhørtes forhold, men mener i øvrigt, at hustruen havde ligeså megen skyld som manden i, at ægteskabet gik skævt.

Efter at have modtaget sagen tilbage fra politiet meddelte justitsministeriet i skrivelse af 16. januar 1974 (M), at ministeriet efter en gennemgang af sagen ikke fandt grundlag for at ændre amtets afgørelse om at ophæve hans ret til personligt samkvem med børnene.

Ved skrivelse af 22. februar 1974 anmodede (M's) advokat justitsministeriet om at genoptage sagen.

Ved skrivelse af 28. marts 1974 meddelte advokaten justitsministeriet, at han ikke foretog videre i sagen.

I skrivelse af 9. april 1974 afslog justitsministeriet en anmodning fra (M) om at tage sagen op til fornyet overvejelse.

Den 12. maj 1976 anmodede (M) på ny Viborg amt om at få fastsat samkvemsret med børnene.

I skrivelse af 5. juni 1976 modsatte (H) sig, at der blev fastsat samkvemsret.

I skrivelse af 22. juni 1976 meddelte Viborg amt (M), at amtet efter fornyet overvejelse af sagen ikke fandt grundlag for at tillægge ham samkvemsret med børnene.

Den 23. juni 1977 afgav læge (D), som havde kendt (M), siden han var barn, og været hans læge i 32 år, en udtalelse til sagen efter anmodning fra (M). Lægen udtalte følgende:

»Forældrene var flittige, agtværdige mennesker. Der var små kår i hjemmet på grund af den store børneflokk, men de klarede sig altid uden hjælp fra det offentlige. De fleste af hans søskende er dygtige mennesker, som klarer sig godt. Af 12 søskende kan to brødre måske nok betegnes som drikfældige. Omtalte nevø har aldrig været narkoman. (M) drak måske en del før skilsmissem på grund af det dårlige forhold mellem ægtefællerne, men han passede sit arbejde. Jeg har været tilkaldt til hjemmet, når der har været spektakler. Det var mit indtryk, at der var lige stor fejl på begge sider. Der har aldrig været drøftet indlæggelse på Augustenborg med mig. Fra min tid som børnehave-

læge husker jeg, at børnehavelederen fortalte, at (M) ofte hentede børnene. De var glade, når han kom, og man havde indtryk af et godt forhold mellem far og børn.

Hvis hans fraskilte kones oplysninger i attesten er årsag til, at han ikke fik samkvemsret med børnene, er der sket ham stor uret.«

Erklæringen blev sendt til justitsministeriet med en skrivelse af 24. august 1977 fra (M's) (nye) advokat, som anmodede om, at ministeriet overvejede en ændring af Viborg amts afgørelse af 7. september 1972. Advokaten oplyste, at (M) siden 1974 havde haft børnene på besøg flere gange, uden at (H) dog havde villet indrømme ham en egentlig samkvemsret.

Anmodningen blev oversendt til Viborg amt, som forelagde spørgsmålet om samkvemsret for (H). På et møde i amtet den 11. oktober 1977 bekræftede hun, at drengene på frivillig basis havde besøgt deres fader nogle gange, senest i påsken 1977, men at besøgene vist ikke havde svaret til deres forventninger. Hun ville ikke modsætte sig, at drengene så deres fader, men hun mente, at samkvemsretten burde kunne aftales mellem parterne indbyrdes.

Den 13. oktober 1977 oplyste (H) over for amtet, at drengene havde udtalt, at de selv ønskede at bestemme, hvornår de ville besøge faderen. Det blev aftalt, at amtet skulle tale om samkvemsspørgsmålet med drengene; den 7. november 1977 meddelte (H) amtet, at drengene nødig ville til en samtale i amtet om samkvemsretten, og at deres standpunkt fortsat var, at de ville besøge deres fader i påskeferien, efterårsferien og sommerferien, men at de helst var fri for, at samkvemsretten blev fastsat for bestemte tidspunkter og tidsrum.

I skrivelse af 13. december 1977 meddelte (M's) advokat, at (M) efter omstændighederne var villig til at acceptere, at samkvemsretten blev indskrænket til alene at omfatte skoleferierne. Han ønskede imidlertid, inden han tog endelig stilling, at drøfte spørgsmålet med børnene i amtet.

Den 20. januar 1978 oplyste (H) over for amtet, at hverken børnene eller hun mente, at det havde noget formål med en samtale mellem faderen og børnene i amtet. Hun gav samtidig udtryk for, at drengene formentlig ville tage ned til deres fader i påsken.

I skrivelse af 1. februar 1978 meddelte (M's) advokat, at (M) fortsat ønskede samtalen med børnene.

Den 8. februar 1978 meddelte (H), at børnene stadig modsatte sig at mødes med faderen i amtet, men hun foreslog, at (M) selv kontaktede børnene telefonisk for at få en nærmere aftale i stand med dem, bl. a. om samkvem i påsken.

(M) fastholdt ønsket om en samtale med børnene i amtet, og (H) fastholdt sin protest herimod. Den 7. juni 1978 oplyste (H) over for amtet, at børnene havde været på besøg hos deres fader i påsken, og at der var skrevet til ham og forespurgt, om det kunne passe ham, at de kom på besøg igen i slutningen af juli måned 1978.

I skrivelse af 8. juni 1978 meddelte Viborg amt (M), at amtet ikke fandt anledning til at imødekomme ansøgningen om, at der blev udfærdiget en resolution om samkvemsretten. Amtet henviste til den kontakt, der havde været mellem (M) og børnene, samt til det, der var oplyst om børnenes egne ønsker. Under henvisning til, at børnene ikke havde ønsket at give møde i amtet, fandt amtet ikke anledning til at forsøge at indkalde (M) og de to børn til en fælles samtale på kontoret.

I skrivelse af 13. december 1978 klagede (M) til mig over indholdet af overlæge (A's) erklæring af 11. juli 1972, som var udfærdiget, uden at overlægen

havde haft en samtale med ham. Han anførte, at denne erklæring totalt havde ødelagt alle hans muligheder for at få samkvemsret med børnene. Han gav endvidere udtryk for den opfattelse, at overlæge (B's) erklæring bar præg af, at han var kollega til overlæge (A).

Med skrivelse af 5. januar 1979 oversendte jeg (M's) klageskrivelse til sundhedsstyrelsen til videre foranstaltning.

I skrivelse af 28. februar 1979 tog sundhedsstyrelsen stilling til (M's) klage over lægeerklæringerne. Sundhedsstyrelsen udtalte følgende:

»Sundhedsstyrelsen har bemærket sig, at overlæge (A's) erklæring er udfærdiget efter begæring fra Deres dengang fraseparerede hustru egen læge dr. ..., og at erklæringen har karakter af korrespondance mellem de to læger som på det pågældende tidspunkt undersøgte og behandlede Deres hustru.

Det fremgår også af konklusionen, at den udelukkende er udfærdiget på baggrund af Deres hustrus oplysninger, idet formuleringen »synes at være opvokset i et overordentlig belastende miljø med en øjensynlig karakterinsufficient, stemningslabil og noget fortrukket samt en noget psykoinfantil moder« udtrykker et nødvendigt forbehold over for disse oplysninger.

For så vidt angår den af overlæge (B) udfærdigede erklæring fremgår det af erklæringen, at den hviler på grundige undersøgelser og samtaler af Dem, Deres hustru og børnene og konklusionen af undersøgelserne bygger efter sundhedsstyrelsens opfattelse naturligt og korrekt på dette grundlag.

Endelig har sundhedsstyrelsen bemærket sig, at konklusionerne i de to undersøgelser i alt væsentligt er overensstemmende og sundhedsstyrelsen finder ikke, at der ved udfærdigelse af erklæringerne er begået lægelige fejl.

Sundhedsstyrelsen finder ikke på det foreliggende grundlag for at foretage yderligere.«

I skrivelse af 18. april 1979 klagede (M) til indenrigsministeriet over sundhedsstyrelsens afgørelse, og i skrivelse af 14. juni 1979 udtalte indenrigsministeriet følgende i anledning af klagen:

»... indenrigsministeriet kan tiltræde det, der er anført i sundhedsstyrelsens skrivelse af 28. februar 1979 til Dem. Ministeriet er således med sundhedsstyrelsen enig i, at der ved de påklagede udtalelser i erklæringerne ikke er sket nogen overtrædelse af de regler, der gælder for afgivelse af lægeerklæring, jfr. § 4 i indenrigsministeriets i kopi vedlagte bekendtgørelse nr. 212 af 20. juni 1935. Af de to erklæring fremgår således klart, på hvilket grundlag de er tilblevet.

Det tilføjes, at indenrigsministeriet ikke anser sig for kompetent til at efterprøve det af sundhedsstyrelsen udøvede lægefaglige skøn over indholdet af de påklagede erklæring.«

III. Klagens nærmere indhold. Afgivne udtalelser m. v.

I skrivelse af 9. august 1979 klagede (M) til mig over indenrigsministeriets afgørelse. Idet han henviste til sin klage af 13. december 1978, gav han udtryk for, at sundhedsstyrelsens svar var intetsigende, og at indenrigsministeriet ikke havde ønsket at tage sagen op til behandling.

I skrivelse af 12. oktober 1979 til indenrigsministeriet udtalte sundhedsstyrelsen, at der ikke sås at være fremkommet nye oplysninger i sagen, der kunne give grundlag for en ændret lægelig vurdering af denne, og sundhedsstyrelsen kunne derfor fortsat henholde sig til sin afgørelse af 28. februar 1979.

Indenrigsministeriet anførte i sin udtalelse af 7. november 1979 til mig følgende:

»Indenrigsministeriet har forstået (M's) klage således, at han dels klager over de pågældende lægeerklæringsers tilblivelse, dels over andre offentlige myndigheders brug af erklæringerne.

For så vidt angår den sidstnævnte del af klagen har indenrigsministeriet ikke ment sig kompetent til at udtale sig herom. Indenrigsministeriet har som følge heraf alene påset, hvorvidt de indklagede læger har handlet i overensstemmelse med indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 212 af 20. juni 1935 angående almindelige regler for afgivelse af lægeerklæringer.

For så vidt angår den af overlæge (A) den 11. juli 1972 udfærdigede erklæring er indenrigsministeriet af den opfattelse, at en læge ved udfærdigelsen af en erklæring, hvori en 3. person omtales, ikke har pligt til også at undersøge denne.

Derimod må der stilles det krav til erklæringen, at den tydeligt angiver det grundlag, hvorpå den er tilbleven, jfr. herved § 4 i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 212 af 20. juni 1935 angående almindelige regler for afgivelse af lægeerklæringer. Indenrigsministeriet finder, at dette tilstrækkeligt tydeligt fremgår af overlæge (A's) erklæring af 11. juli 1972.

For så vidt angår den af overlæge (B) den 22. september 1973 udstedte lægeerklæring finder man ligeledes, at denne tydeligt redegør for det grundlag, hvorpå den er tilblevet, herunder at (M) også er blevet undersøgt af overlæge (B) forud for erklæringens afgivelse.

Indenrigsministeriet kan således fortsat i det hele henholde sig til den ved skrivelse af 14. juni 1979 til (M) meddelte afgørelse, og man er fortsat med sundhedsstyrelsen enig i den ved sundhedsstyrelsens skrivelse af 28. februar 1979 til (M) meddelte afgørelse, idet dog bemærkes, at indenrigsministeriet ikke kan efterprøve det af sundhedsstyrelsen udøvede lægefaglige skøn over indholdet af de pågældende erklæringer.«

I skrivelse af 26. december 1979 fastholdt (M), at overlæge (A's) erklæring indeholdt »alvorlige injurier«, og gav udtryk for den opfattelse, at erklæringen var misbrugt af offentlige myndigheder i forbindelse med behandlingen af sagen om hans ret til samkvem med børnene.

På det herefter foreliggende grundlag udarbejdede jeg en foreløbig redegørelse - af 17. april 1980 - om sagen. Under henvisning til denne redegørelse, hvis indhold i alt væsentligt svarer til det ovenfor anførte i nærværende redegørelse, anmodede jeg i en skrivelse - ligeledes af 17. april 1980 - justitsministeriet om en udtalelse, idet jeg anførte følgende:

»...

Vedrørende det psykiatriske grundlag for afgørelse af samkvemsretsspørgsmålet i den foreliggende sag skal jeg pege på følgende:

På et tidspunkt af sagens behandling forelå der som grundlag for afgørelsen af spørgsmålet om samkvemsret alene en psykiatrisk erklæring (fra overlæge (A)), der var baseret på samtaler med forældremyndighedens indehaver (moderen) og det ene barn. Erklæringen indeholdt i realiteten en diagnose vedrørende den anden part, faderen, idet det dog af formuleringen og sammenhængen i erklæringen fremgik, at diagnosen var baseret på en forudsætning om rigtigheden af moderens (og barnets) oplysninger til lægen om faderen.

Denne erklæring dannede det faktiske grundlag for amtets afgørelse af 7. september 1972.

Senere greb justitsministeriet efter (M's) henvendelse ind i sagens behandling og sikrede - efter brevveksling med retslægerrådet - at der blev tilvejebragt et bredere psykiatrisk grundlag for den endelige afgørelse vedrørende samkvemsretten (jfr. ovenfor; min tilføjelse).

Inden jeg tager endelig stilling til sagen, udbeder jeg mig oplysninger fra justitsministeriet om, hvorvidt der i ministeriet har været overvejelser om at træffe generelle foranstaltninger (cirkulærskrivelser eller lignende) til sikring af, at psykiatriske undersøgelser, der anvendes som grundlag for afgørelser af samkvemsretsspørgsmål (og forældremyndighedsspørgsmål), så vidt muligt gennemføres under direkte medvirken af begge forældre - og eventuelt til sikring af, at der heller ikke i øvrigt som grundlag for en samkvemsretsafgørelse indgår psykiatriske oplysninger om den ene af forældrene, som ikke er baseret på en direkte undersøgelse af pågældende (sikrer, at den pågældende er tilbudt medvirken i en psykiatrisk undersøgelse).

Så vidt jeg er orienteret, er det retslægerrådets praksis som udgangspunkt at anse psykiatriske erklæringer, som ikke hviler på samtaler med begge parter og alle børn, for at være et utilstrækkeligt grundlag for afgørelse af spørgsmål om samkvemsret og forældremyndighed.

Jeg anmoder justitsministeriet om at meddele mig, om det er ministeriets opfattelse, at alle overøvrigheder i dag er orienteret om denne praksis.«

Justitsministeriet udtalte herefter i skrivelse af 5. september 1980:

»... at justitsministeriet ved cirkulærskrivelse nr. 256 af 10. december 1974 (jfr. cirkulærskrivelse nr. 140 af 8. juli 1977 og cirkulærskrivelse nr. 266 af 20. december 1977; min bemærkning) orienterede bl. a. overøvrighederne om oprettelsen pr. 1. januar 1975 af fordelingsudvalget til udpegelse af børnepsykiatere til at afgive erklæringer i sager om forældremyndighed og samkvemsret.

Justitsministeriet har endvidere på sine årlige kurser for amtsjurister på Skarrildhus jævntligt orienteret om samkvemsretsproblemer. For så vidt angår tiden forud for fordelingsudvalgets oprettelse har overlæge, dr. med. J. Egsgaard således på mødet i 1973 holdt foredrag over emnet »Samkvemsproblemer i børnepsykiatrisk belysning«, jfr. Skarrildhusberetningen 1973, s. 74-85, specielt s. 82. Efter fordelingsudvalgets oprettelse har endvidere overlæge K. J. Rump, der dengang deltog - og stadig deltager - i fordelingsudvalgets arbejde på mødet i 1976 holdt foredrag over emnet »Afgørelse af konfliktspørgsmål ved opløsning af ægteskabet«, jfr. Skarrildhusberetningen 1976, s. 86-122, jfr. specielt s. 99.

Justitsministeriet anser det herefter ikke for tiden for nødvendigt at udfærdige yderligere retningslinier for overøvrighederne vedrørende børnepsykiatriske undersøgelser i samkvemsretssager, men vil på det førstkommende årlige kursus orientere overøvrighederne om Deres henvendelse i denne sag.«

IV. Konklusion.

Jeg skal først bemærke, at jeg efter min gennemgang af sagen ikke har fundet grundlag for at kritisere de afgørelser, sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet har truffet i klagesagen, for så vidt angår overlæge (B's) erklæring. Jeg finder heller ikke i øvrigt at have tilstrækkelig anledning til at foretage videre med udgangspunkt i denne lægeerklæring.

Mine bemærkninger nedenfor har således relation til overlæge (A's) erklæring af 11. juli 1972.

Denne erklæring blev afgivet til (X's) sædvanlige læge, men var klart afgivet med henblik på at indgå i grundlaget for samkvemsretssagens afgørelse. Erklæringen blev afgivet på grundlag af samtaler med det ene af de to børn (X) og med børnenes moder (H); det fremgik klart af erklæringen, at den var afgivet (alene) på grundlag af disse samtaler. Uanset at overlæge (A) således hverken havde talt med det andet barn (Y) eller med børnenes fader (M), indeholdt erklæringen en konklusion, der gik ud på, at overlægen »på det bestemteste (måtte) fraråde, at faderen får tildelt samkvemsret med børnene« (fremhævet af mig). Erklæringen indeholdt en række oplysninger om (M); det fremgår naturligvis klart, at disse oplysninger alene hidrørte fra (H) og (X). Som jeg anførte i min skrivelse af 17. april 1980 til justitsministeriet, indeholdt erklæringen i realiteten en psykiatrisk diagnose vedrørende (M) («... en øjensynlig karakterinsufficient, stemningslabil og noget fortrukket far ...»), idet det dog af formuleringen/sammenhængen i erklæringen fremgik, at diagnosen var baseret på en forudsætning om rigtigheden af de oplysninger, overlægen havde modtaget fra (X) og dennes moder.

Sagen kan give anledning til at rejse to spørgsmål:

1. Spørgsmålet om sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet burde have foretaget noget i forhold til overlæge (A) i anledning af den nævnte erklærings indhold ((M's) klage til mig).

2. Spørgsmålet om Viborg amt, da amtet den 6. juni 1972 suspendede afgørelsen om at tillægge (M) samkvemsret, indtil resultatet af en børnepsykiatrisk undersøgelse forelå, burde have foranlediget (sikret sig), at denne undersøgelse kom til at omfatte begge forældre og begge børn. Spørgsmålet om amtet burde have undladt at benytte erklæringen som (tilstrækkeligt) psykiatrisk grundlag for afgørelsen af samkvemsretsspørgsmålet (amtets afgørelse af 7. september 1972); som jeg fremhævede i min skrivelse af 17. april 1980 til justitsministeriet, var overlæge (A's) erklæring det eneste psykiatriske grundlag for amtets lige nævnte afgørelse.

Med hensyn til disse to spørgsmål skal jeg bemærke følgende:
ad 1.

Jeg finder ikke helt tilstrækkeligt grundlag for at udtale kritik af sundhedsstyrelsens og indenrigsministeriets tilkendegivne opfattelse, hvorefter overlæge (A's) erklæring ikke er i strid med reglerne i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 212 af 20. juni 1935 angående almindelige regler

for afgivelse af lægeerklæringer, idet styrelsen og ministeriet har lagt vægt på, at det af erklæringen fremgik, på hvilket grundlag (samtaler med (H) og (X)) erklæringen var afgivet, jfr. herved bekendtgørelsens § 4, stk. 2, hvorefter det »tydeligt (skal) fremgå, hvilke af de i erklæringen givne oplysninger der beror på lægens egen undersøgelse eller iagttagelse af den pågældende, og hvilke der skyldes angivelser fra den undersøgte eller trediemand eller beror på journaler o. lign.«.

Alligevel må jeg finde, at det var urigtigt, at sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet undlod at foretage videre i anledning af klagen vedrørende den pågældende erklæring:

Det er efter min mening en selvfølge, at en psykiater ikke har et fyldestgørende grundlag for at afgive en udtalelse med en psykiatrisk diagnose vedrørende en person på grundlag af oplysninger alene fra dennes ægtefælle og barn uden at foretage nogen undersøgelse af personen selv (en sådan diagnoseerklæring kan aldrig blive mere end en erklæring om, hvilken diagnose der (formentlig) måtte stilles, hvis oplysningerne fra ægtefællen og barnet var dels dækkende, dels udtømmende med hensyn til samtlige de forhold, der er relevante for diagnosen); jeg henviser i forbindelse hermed til princippet i den ovennævnte bekendtgørelses § 1, 2. pkt.: »Lægen skal derfor nøje iagttage, at han ikke i denne sin egenskab afgiver erklæringer om sygdomme eller forhold, som han ikke har fornødent lægeligt kendskab til«. Men bortset herfra må det i forhold til den person, om hvem der afgives erklæring med psykiatrisk diagnose, forekomme at være en urimelig behandling, at en sådan diagnose (endog til brug for afgørelse af et væsentligt retsspørgsmål) afgives, uden at der er foretaget nogen direkte undersøgelse af ham og alene på grundlag af udsagn fra hans ægtefælle og barn.

Jeg skal tilføje, at jeg kan være enig med sundhedsstyrelsen i, at der ved bedømmelsen af lægeerklæringen ikke kan bortses fra, at den ikke er en sædvanlig lægeerklæring til en offentlig myndighed til brug for dennes afgørelse af en sag, men at erklæringen »er udfærdiget efter begæring fra (M's), dengang fraseparerede hustrus egen læge ..., og at erklæringen har karakter af korrespondance mellem de to læger, som på det pågældende tidspunkt undersøgte og behandlede (M's) hustru«. Men det må på den anden side komme i betragtning med betydelig vægt, at erklæringen - der var uegnet som grundlag for samkvemsretssagsagens afgørelse, fordi den, i øvrigt uanset (M's) udtrykkelige anmodning om at blive inddraget i undersøgelsen, ikke var baseret på undersøgelse af begge ægtefæller og begge børn - blev afgivet til brug for denne sag, efter at amtet havde stillet sin endelige afgørelse af sagen i bero netop på denne erklæring.

Uden at gå ind på spørgsmålet om, hvorvidt sundhedsstyrelsen eller indenrigsministeriet burde have udtalt kritik over for overlæge (A), må jeg finde, at sundhedsstyrelsen (indenrigsministeriet) i hvert fald - eventuelt efter nærmere kontakt med justitsministeriet vedrørende spørgsmålet om grundlaget for afgørelser af samkvemsretssager - burde have vejledt overlæge (A) nærmere om, at der i forbindelse med erklæringens afgivelse var anvendt en uheldig fremgangsmåde.

Jeg har gjort sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet bekendt med min opfattelse.

ad 2.

Efter at amtet den 7. september 1972 havde truffet afgørelse af samkvemsretsspørgsmålet uden andet psykiatrisk grundlag end overlæge (A's) erklæring, og efter at (M) havde indgivet klage til justitsministeriet, greb ministeriet ind i sagens behandling og sikrede - efter brevveksling med retslægerrådet - at der blev tilvejebragt et bredere psykiatrisk grundlag for den endelige afgørelse vedrørende samkvemsretsspørgsmålet.

Jeg har ikke opfattet (M's) skrivelse til mig som indeholdende en klage over amtets sagsbehandling. En sådan klage ville i øvrigt være forældet, jfr. ombudsmandslovens § 6, stk. 2, hvorefter en klage til ombudsmanden skal indgives inden 1 år efter, at det forhold, der klages over, er begået. Som nævnt drog justitsministeriet omsorg for, at den endelige afgørelse af samkvemsretsspørgsmålet blev truffet på et fyldestgørende psykiatrisk grundlag. Jeg finder herefter ikke at have anledning til at foretage videre med hensyn til den konkrete samkvemsretssags behandling.

Efter min brevveksling med justitsministeriet må jeg gå ud fra, at der nu er fastlagt en sådan ordning vedrørende amternes og justitsministeriets anvendelse af psykiatriske undersøgelser i samkvemsretssager, at der er rimelig sikkerhed for, at sådanne undersøgelser gennemføres under direkte medvirken af begge forældre og de børn, sagen drejer sig om. Som det fremgår ovenfor s. 173, har justitsministeriet meddelt mig, at ministeriet på det førstkommende årlige kursus for amtsjurister vil orientere om min skrivelse af 17. april 1980 til justitsministeriet. Jeg har samtidig hermed bedt justitsministeriet om at underrette mig om, hvad der sker på det nævnte kursus med hensyn til dette spørgsmål.«

I skrivelse af 13. januar 1981 meddelte justitsministeriet mig, at ministeriet på det årlige kursus for amtsjurister, der i 1980 blev afholdt i perioden 1.-3. oktober, havde orienteret deltagerne om min henvendelse i sagen.

Ministeriet tilføjede, at det var den almindelige opfattelse blandt de fremmødte amtsjurister, at det ikke for tiden var nødvendigt at udfærdige yderligere retningslinier for overørighederne vedrørende børnepsykiatriske undersøgelser i samkvemsretssager.